

sarqúmersitsinerup „nalivtíne kalâtdlit erqumîtsuliait”-a pilersíniagaunera

agdlagtoq: Ole Jørgensen og Jens Kromann

1972-ime ukiákut atautsimîtitaliortoqarpoq ukiune mákunane kalâtdlit erqumîtsuliaisa nalerqúnerpâmik sarqúmersíneqarnigssânik sulíssutigingnigtugssamik. tamatumane sujunertarineqarpoq qavdlunât skandinaviamiutdlo inuiaqatigîngne kalâtdline sumigínagauga jugtunik takussagssínigssait.

sujornatigut aulajangersimassunik imalingnik sarqúmersitaqartarsimavoq, s. áss. Nationalmuseumip sarqúmersítagai inôqatigîngnermut túnganerussut 1969-imilûnit Louisianame Århus Kunstmuseumimilo takutíneqartut ukiut amerdlasût ingerdlaneráne erqumîtsuliat, tássa sarqumersitsíneq „Álúmit nalerput tikitdlugo kalâtdlit erqumîtsuliait“. kîsalo 1970-ime 72-imilo Fynime Skovby-me Kunstgården-ime kalâtdlit nalivtíne erqumîtsulíáinik takutitsissoqartarpoq. qulequtame taineqartoq 1974-ime takutíneqarpoq, sulíssutigingnigtogarpordlo 1976-ime sarqumersitsínigssamik.

1969-ime Louisianame sarqúmersitat agdlauserineqarfísa atuagkap sujulequ-

tâne ima agdlagsimassoqarpoq: „uvdlune ukiunílo aggersune kalâtdlit erqumîtsuliait takussarniartigik.“ – kalâtdlit erqumîtsuliorníkut sarqúmiúsínaussáinik takungnigkusungneq ingerdlangneqarqigtarsimavoq mánalo tikitdlugo angnertunerpâmik sarqumersitsíníkut „nalivtíne kalâtdlit erqumîtsuliait“-igut pivíussúngortíneqardlune.

atautsimîtitaliat pingârtísimavât nalivtíne kalâtdlit erqumîtsuliait sapíngisamik tamákerniardlugit ilángavígalugit sarqúmersínigssât nauk ardlaligtigut aporfigssaqardlunilo pivífigssarujugssuarmik – sôrdlo atautsimîtarnernut, angalanernut agdlagarparujugssuarnutdlo atornerqartumik – atuissariaqarsimagaluardlutik. nalerqútútíparpútaoq nalivtíne kalâtdlit taigdlíaisa sarqúmersitsínernut ilaunigssât; tamána ilátigut pivoq atuagâránguamik sarqúmersitsíníkut taigdlatdlo angisûngordlugit ássilivdlugit nivingassugssiarinerisigut; kîsalo erqumîtsulíortut sungiusimassamingnîtdlutik ássinge takussagssiarineqarput.

Marie L. Poulsen,
Sukkertoppen.

Fot.: Jens Kromann.

sulinerput autdlartisimáinalersoq igdloqarfingne nunaqarfingnilo angerne amerdlanerne atássuteqarfingssavtínik pigssarsiorpugut; táukūputdlo sarqúmersitsinerup piviussúngortíniarnerane píngitsorneqarsínausimángitsut. atássuteqarfít suliaqssaia pingârnerssarismavât

kalâtdlit erqumîtsuliornermik sangmi-ssagdlit, sôrdlo qalipaissut, grafikilior-tartut, qiperuissartut, sanalugtartut avdlatutdlo sarqúmîssartut, tamákerdlutik nalunaerssorneqarnigssât. taima sulisimaneq sarqúmersitagssanik katerssiner-me angalanivtínilo iluaqutigisimaqârput. angalalersínata atautsimîtitaliat avísit tusardlissarfítdlo avdlat ilisimaterêrpait plakatigssamigdlo unangmisitsivdlutik. Nûk autdlaivigalugo angalanigssavut ârqigssûpavut. atautsimîtitaliat sujulig-taissuat, Ole Jørgensen, Kitâta avang-nâ'tungâne Jens Kromannilo kujatâ'tungâne angaláput; Tunule Avanerssuardlo angatdlavigísavdlugit sapiuvfigisimavavut. Aqigssiaq Møllerip Manîtsoq Kangâmiutdlo isumagai.

angalanivtine máko sujunertarâvut:

1. erqumîtsuliorut inugtarsiniardlugit erqumitsuliaitdlo nangmineq issivtínik takuniardlugit.
2. inuit, avatangîssait sûtldlo pít ássiliortorniardlugit.
3. kalâtdlit erqumîtsuliorut nalunaerssorniardlugit.
4. sarqúmersitsinigssamut atugagssat, pisiagssat autdlartitagssatdlo isumaginiardlugit.
5. erqumîtsulianik angnertunerussunik katerssugautigdlit pulaordlugit ássiliortuivfiginiardlugit atorniartifiginiardlugitdlo.

tapersersordluarneqarnivtigut ikior-dluarneqarnivtigutdlo sarqúmersitsineq angnertoqissoq piviussúngortíparput.

sarqúmersitsineq iluarisimârneqaqalune erqartorneqarpoq soqutigineqaqalunilo. qavdlunât avísísa sarqúmersitsinermik erqartuinerat katerssugauvdlune Nûngme landsbibliotekimípoq.

atuagârqap taigdlat saniatigut 80-inik qûpernilingmik atuagkiortoqarpoq sarqûmersitanik erqartuivfingmik, peqatau-sut arqinik, ássingnik erqumîtsuliatdlo sarqûmersitat ilarpâlugssuisa ássingnik ilalingmik. taigdlat katalogilo angeqati-gîngordlugit atuagkiarineqarput. atuag-kanik atorniartarfingne takuneqarsínáu-put atuagaerniarfingnilo pisiarineqarsí-nauvdlutik.

pâsivarput inugtarsivdlugit tikitsissar-nerput erqumîtsuliortunut pingâruteqa-ngâtsiaqissoq pingârtumik pâsigânga-mîko niuverfiginiáinardlugit ornigtángi-kivtînik.

kalâtdlit erqumîtsuliortut avdlákajâ-tut inigssisimassutut oqautigissariaqar-put. erqumîtsuliorneq saniatigûjugajung-neruvoq. ingmingnuínaq isumagissûga-jugput. súnerneqarsínaunerat angnertú-ngilaq. ikiorsîssugssaqarajúngitdlat. sar-qûmiússatik tamardluínangajaisa nunali-sitanut avqusârtunutdlûnît akikinâvig-dlugit tunigajugpait tássalo Danmarkime atuagausivingmiúngorajugdlutik. tuping-nángitsumik erqumîtsuliortut ilait unig-tôrsimáput ássigîânigdlo „anersâqángit-sunik“ támajuitsugssaunerussunik – tássa sunik puiuíkiutigssanik isúmanik aulate-risínáungitsunik – sanajualersimavdlutik.

matumane angnertôq tikitsiarparput. nuánârutigalugo pâsissarnarpoq inui-angne taima amerdlángitsigissune hund-renik ardlalingnik inoqartoq ajúngi-vigsunik erqumîtsuliortartunik; âmátaor-dle tikuángitsûgagssáungilaq avdlángo-rarnerujugssuit atúvfiáne navianarsínau-ssoq kultûríkut sarqûmertarneq takumi-nartoq persatarineqartordlo erqumîtsuliortarnermîtoq aserordluínarneqarsi-naungmat nungutivingneqarsínauvdlu-

nilo. silarssuarme avdlanísaoq ajornar-torsiutauvoq. tamánalo tikíkavtigo afri-kamio tusâmassaq oqausínik issuaivigi-niarparput:

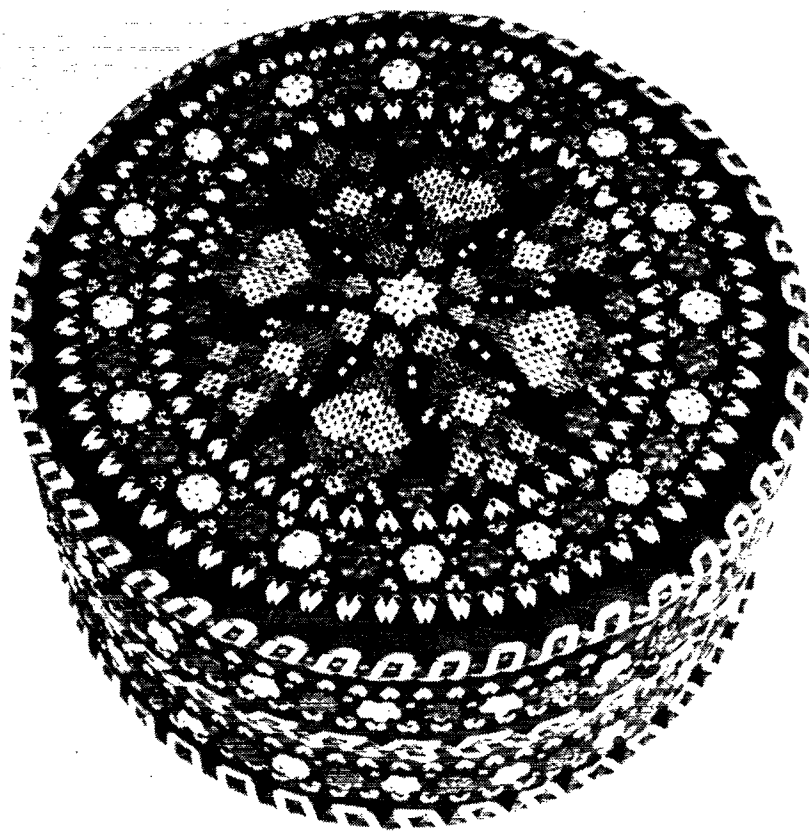
„kultôrerpiaup pileriartorneragut angnermik inuit kíkûssusertik pâsiler-sarpât; kultûríkut pileriartorneq akor-nusersorneqarsínauvoq aningaussaqa-rniarníkut akúnagtôrfivtigut nâlagker-suissut pimik ilait erqumîtsuliornerup – tássa ássilialiortautsip, atuagkiortarne-rup, nipilerssorerup issingnâgagssior-neruvdlo – inerititaqarnigssânut inuit ilarpagssuisa nunap sujuarsarneqarne-ranut atássuteqángitsutut issigiumasínau-ssânut kâmagtuíngigpata. ilíniarnertût ilíniarfigssue iluaqtausínauassorpiáina-ngajangnik sangmissaqarajugput, tekni-kerinik ilisimatúnigdlo nunat sanaortor-neqarneráne atorfigssaqartíneqartunik ilíniartitsivdlutik sangmissagssanigdlo erqumîtsuliornerut ugperissagssaleriner-tutdlo kussagtarigtigissunik sangming-nísavdlutik atortugssaqaratigdlo inugtag-ssaqartitsísanatik. nâlagauvfigdle kultû-ríkut aulajaitsumik túngaveqángitsoq qajangnartúvoq; naugdlo inuit anger-dlarsimavfigssamingnik peqarnerming-nut ugpernarsautigssaqarêraluardlutik matuvdlo matuersautânik kaussarfing-miorêraluardlutik angerdlarsimavfeqá-ngitsûjuásáput.“ Kenneth D. Kaunda atuagkame „En humanist i Afrika“-me qúp. 60.

sarqûmersitsinermik piviussúngortitsi-nivtigut neriûtigivdluínagkavta ilagât kultôrip ukiune mákunane Kalâtdlit-nunâta avdlángoriartorfigssuine persatarineqangârtup tapersersorneqartaria-qarneranik pingârtitsinigssamik siaruar-terinigssaq. atausiákârpagssuit pissortat

— āma kalâtdlit pissortaisa — tungānit qanoq'iliūtausínaussut taigorneqarsínau-galuarput, uvagutdle mâne pissugssáungilagut autdlarnersáisavdluta. tíkuáiná-savarpudle inuit nangminerssorneruler-niat kultôríkut — erqumîtsuliorneq piv-dlugo — politikimik pissariaqartitsivdluínartut. nuánâjatdlangnartunik malugi-ssagssaqarpoq, sôrdlo sarqúmersitsissar-nerit kalâtdlit nangmingneq kultôriming-nik nivtarsaivfê, grafisk værkstedip pilersíneqarnera, erqumîtsuliortut kater-

ssūtarnere, højskole, erqumîtsuliortut kátuvfiliorniarnerat, arnat peqatigît suli-nerat, kalâtdlit kussanartuliait, radiume periarfigssat, avísit, atuarfik qaumarsai-níkutdlo kátuvfeqarfik. sagdliútariaqar-tordle tássa pilersitsiniarnerit Kalâtdlit-nunāne kalâtdlinilo nangmingnerne sor-dlaqarnigssait.

kátutârdluta sarqúmersitsinermik ma-tumínga pilersitsisimanerput ikíngutig-dlernertut atugagssanigdlo nangmaqati-gingnigkusungnertut issigissariaqarpoq.

Syskrin af Helga Rosing, Narssalik.

Fot.: Ole Jørgensen.